

Regio Deal Den Haag Zuidwest

Partijen

1. De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, mevrouw Carola Schouten, hierna te noemen: LNV;
2. De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, mevrouw drs. K.H. Ollongren, hierna te noemen: BZK;
3. De Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, mevrouw T. van Ark, hierna te noemen: SZW;
4. De Minister van Justitie en Veiligheid, de heer dr. mr. F.B.J. Grapperhaus, hierna te noemen: JenV;
5. De Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat, mevrouw mr. drs. M.C.G. Keijzer, hierna te noemen: EZK;
6. De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, mevrouw mr. drs. I.K. van Engelshoven, hierna te noemen: OCW;
7. De Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media, de heer drs. A. Slob, hierna te noemen: BVOM.

Partijen genoemd onder 1 tot en met 7, ieder handelend in hun hoedanigheid van bestuursorgaan en als vertegenwoordiger van de Staat der Nederlanden, hierna gezamenlijk te noemen: "Rijk":

8. De gemeente Den Haag, dan wel voor zover het bestuursbevoegdheden betreft, het college van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Den Haag handelend in de hoedanigheid van bestuursorgaan, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer Richard de Mos, hierna ook te noemen: "Regio";

Alle Partijen hierna tezamen te noemen: "Partijen";

Algemene overwegingen

1. Het kabinet Rutte III erkent dat elke regio uniek is. Regio's hebben verschillende kenmerken waardoor elke regio behoefte heeft aan een eigen aanpak en afweging bij het aanpakken van de regionale opgave. De verschillende krachten en uitdagingen die specifiek zijn voor een regio vormen de basis voor een regionale opgave om de brede welvaart, leefbaarheid en economische kracht te bevorderen.
2. De regionale opgave heeft een meervoudig karakter en vergt een integrale aanpak op de verschillende onderdelen van die opgave. Doel is om door verschillende beleidskolommen heen te werken. Verder heeft de regionale opgave een gebiedsoverstijgende impact waarvoor inzet op rijksniveau nodig is maar die ook zorgt voor een vliegwieleffect.
3. Regio Deals hebben tot doel om de regionale opgave aan te pakken. Hierbij wordt samen gewerkt tussen vakdepartementen, decentrale overheden, het bedrijfsleven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties. Voor de aanpak van deze regionale opgaven stelt het kabinet middelen beschikbaar uit de Regio Envelop.
4. Deze integrale en gezamenlijke aanpak is het onderscheidende karakter van de Regio Deals ten opzichte van reguliere beleidsinstrumenten.
5. Met de Regio Deal gaan Rijk en Regio een duurzaam partnerschap aan om de opgave die in de regio speelt gezamenlijk aan te pakken. Het ondertekenen van de Regio Deal is daarbij niet het einde, maar slechts het begin van de samenwerking.
6. Regio Deals gaan om meer dan alleen de inzet van financiële middelen. Zij kenmerken zich ook door een sterke, continue inzet van alle betrokkenen, creëren nieuwe samenwerkingsvormen en niet-financiële ondersteuning om de in de regionale opgave gestelde ambities en doelen te bereiken.
7. Regio Deals leveren daarmee een bijdrage aan welvaart in brede zin.
8. Met deze Regio Deal geven Partijen commitment aan een nieuwe manier van samenwerken. De Regio Deal is een 'coproductie' van bestuurlijke partners, waarbij het primair gaat om het samen oplossen van regionale vraagstukken. Als basis voor deze samenwerking maken Partijen wederzijdse afspraken over de aanpak van de regionale opgave, ieders (financiële) bijdrage daaraan en het gezamenlijk bewaken van de voortgang van de inzet. Partijen hebben de intentie om op reguliere basis samen te komen om de aanpak, bijdragen en voortgang te bespreken.

9. De in de Regio Deal gemaakte wederzijdse afspraken over ambitie, doelen, beoogde resultaten en inzet en aanpak zijn op initiatief van de Regio en in gezamenlijk overleg tussen Rijk en Regio tot stand gekomen en hebben niet als doel eenzijdig vanuit het Rijk voorwaarden te stellen en (financiële) consequenties te verbinden aan de uitkomsten.
10. De middelen uit de Regio Envelop worden beschikbaar gesteld als een decentralisatie-uitkering. De Financiële-verhoudingswet schrijft voor dat daarbij sprake is van beleids- en bestedingsvrijheid. De decentralisatie-uitkering wordt beschikbaar gesteld aan een openbaar lichaam dat aldus zelf de inzet bepaalt van de verkregen middelen.

Specifieke overwegingen

De opgave in Den Haag Zuidwest

De opgave in Den Haag Zuidwest (inwonersaantal circa 70.000) is grootschalig, meervoudig, langdurig en zeer urgent. Deze Regio Deal Den Haag Zuidwest richt zich op de wijken Bouwlust, Vrederust, Morgenstond en Moerwijk. Het gebied kent een grote sociaal- economische multi-problematiek, gekenmerkt door langdurige werkloosheid, armoede, schulden, radicalisering, polarisatie, toenemende (gevoelens van) onveiligheid, verloedering, gezondheidsproblemen en opgroeiende kansarme jongeren in een sociaal zwakke omgeving. Deze problematiek is vaak ook bron van overlastgevend gedrag en/of criminaliteit. De sociale cohesie is laag. Veel bewoners voelen zich regelmatig onveilig in hun eigen buurt en ervaren grote sociale overlast. Bijna de helft van de bewoners heeft moeite om rond te komen. Ambitie van deze Regio Deal Den Haag Zuidwest is om deze neerwaartse spiraal aan te pakken en de sociaal economische positie en leefbaarheid van Den Haag Zuidwest op te stuwten in de richting van het gemiddelde van Den Haag. Dit sluit aan bij de ambitie van het coalitie akkoord 2018 - 2022 "Den Haag, stad van kansen van ambities".

Ook zijn er kansen. Ondernemerschap heeft een emancipatoir karakter, vormt een belangrijke motor voor economische groei en draagt sterk bij aan de leefbaarheid van het gebied. Meer kansen voor ondernemers en meer kansen op werk voor inwoners geven een fundament voor de brede welvaart van de wijkbewoners en dragen daarmee bij aan de verbetering van het perspectief van de bewoners in de wijk. De Regio Deal Den Haag Zuidwest kan bovendien een positieve bijdrage leveren aan het wegnemen van de voedingsbodemp voor ondermijning, de vermenging van de onderwereld met de bovenwereld.

Urgentie: fysiek-ruimtelijke opgave

De komende jaren staat Den Haag Zuidwest voor een fysiek-ruimtelijke vernieuwings- en verdichtingsopgave van de woningvoorraad (en buitenruimte) waarbij ook de leefbaarheid en bereikbaarheid van woonwijken en bedrijfsruimtes geborgd, dan wel verbeterd moeten worden. Er moeten woningen worden gebouwd, en tegelijkertijd zijn fòrs meer banen nodig: in het Haagse Coalitieakkoord is opgenomen dat er voor elke 10 nieuwe inwoners minimaal 5 banen moeten bijkomen. Deze banen moeten kunnen landen in het gebied.

Voor Den Haag Zuidwest moet dit de ommekeer ondersteunen van achterstandsgebied naar een meer aantrekkelijk, zelfredzaam en duurzaam woon-, werk- en leefmilieu. Het ministerie van BZK en de gemeente Den Haag maken in de recent ondertekende woondeal¹ afspraken over een meerjarig partnerschap om de stedelijke vernieuwing en verdichting in Den Haag Zuidwest vorm te geven en uit te voeren. Partijen borgen de onderlinge samenhang met de Regio Deal Den Haag Zuidwest. Het is van belang dat de verdichting van de woningvoorraad gepaard gaat met het duurzaam veranderen van deze eenzijdige bevolkingssamenstelling.

In deze Regio Deal Den Haag Zuidwest beschouwen Partijen de sociaal-economische opgave als het speerpunt. Door deze slim te verbinden met de ruimtelijk-fysieke opgave van Den Haag als geheel kan de komende periode een vliegwielt in werking worden gezet waardoor het perspectief van de bewoners op participatie, werk, sociale verbondenheid en veiligheid wordt verbeterd. Het is van groot belang en urgent om beide opgaven en de raakvlakken ertussen met elkaar te verbinden om een kanteling tot stand te brengen in Den Haag Zuidwest. Op deze wijze kan door

¹ Woondeal Zuidelijke Randstad: samenwerkingsagenda voor toekomstbestedige verstedelijking.

synergie en co-creatie een beweging op gang worden gebracht om de negatieve spiraal die in Den Haag Zuidwest nu van generatie op generatie wordt doorgegeven, te doorbreken.

Aansluiting bij nationale beleidsdoelstellingen

Partijen willen samen aan de slag met het integraal aanpakken van de achterstanden en de geschetste problemen in Den Haag Zuidwest. Deze aanpak sluit aan bij verschillende nationale beleidsdoelstellingen, waaronder het verbeteren van het perspectief voor kwetsbare groepen, zorgen voor gekwalificeerd personeel voor bedrijven, het versterken van de werkgelegenheid, cultuur en sportparticipatie verhogen en het vergroten van de veiligheid voor burgers.

In deze Regio Deal Den Haag Zuidwest sluiten Partijen aan bij diverse nationale projecten, programma's en akkoorden. In dat verband wordt ingezet op drie pijlers waarbij op onderstaande zes thema's waar mogelijk wordt aangesloten op nationale beleidsdoelstellingen:

Pijlers:

1. Samenleving en participatie;
2. Vitale inwoners;
3. Activeren, leren en werken (inclusief wijkconomie).

Thema's:

Voor het eerste thema **participatie** wordt ingezet op sociale activering van bewoners en sociale inclusie (maatschappelijke participatie), met op de lange termijn ook het doel om bewoners beter te betrekken bij democratische besluitvormingstrajecten (democratische participatie).

Voor het tweede thema **veiligheid** wordt ingezet op het versterken van de sociale cohesie en veiligheid door mensen de kans te geven samen bij te laten dragen aan de leefbaarheid en veiligheid in hun wijk.

Specifiek voor het derde thema **gezondheid** wordt met deze Regio Deal Den Haag Zuidwest aangesloten bij het door het ministerie van VWS gefaciliteerde project Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG). Naast JOGG vormen de database Gezond leven van het RIVM en het in 2018 afgesloten Nationale Preventieakkoord inspiratiebronnen.

Rond het vierde thema **sport** vormt het Nationaal Sportakkoord een belangrijk vertrekpunt. De landelijke ambities gecombineerd met de Haagse Ambities op Sport resulteren in een Haags Sportakkoord (HSA) waarin 4 thema's zijn genoemd, namelijk: verenigingen, accommodaties, sportstimulering van doelgroepen en topsport. Met name voor sportstimulering zorgen Partijen ervoor dat sport en bewegen een integraal onderdeel gaat worden in verschillende participatie- en vitaliteitsaanpakken.

Rond het vijfde thema vitaal maken door aanpak **laaggeletterdheid** sluiten Partijen aan bij de landelijke aanpak laaggeletterdheid en de op 18 maart 2019 door de ministers van OCW, VWS, BZK en SZW naar de Kamer gestuurde brief *Samen aan de slag voor een vaardig Nederland: vervolgaanpak laaggeletterdheid 2020 – 2024*.²

Rond het zesde thema **werk** zijn een aantal mogelijkheden om aan te sluiten bij nationaal beleid. Zo vindt het MKB actieplan haar weerslag in de Haagse Ondernemersagenda, worden vernieuwende arbeidsmarktconcepten ontwikkeld en leggen Partijen verbindingen met het Techniekpact van het Rijk. Ook maken Partijen met behulp van functiecreatie extra vacatures geschikt in kansrijke sectoren en worden leer-werktrajecten in ambachtscentra (vakopleidingen) en opstapbanen ontwikkeld. Daarnaast wordt een koppeling gelegd met Perspectief op Werk en de - nog in ontwikkeling zijnde - experimenten in het kader van het programma 'Verdere Integratie op de Arbeidsmarkt'³ van SZW waarin het verbeteren van de arbeidsmarktpositie van niet-westerse migranten centraal staat.

1. Ambitie, doel en beoogde resultaten Regio Deal Den Haag Zuidwest

² TK 28 760, nr. 84.

³ TK 29 544, nr. 848.

Artikel 1 – Ambitie

Met deze Regio Deal Den Haag Zuidwest willen Partijen bereiken dat de achterstand van Den Haag Zuidwest op (sociaal- economische) factoren als werk, onderwijs, sociale cohesie en veiligheid ten opzichte van het gemiddelde in Den Haag in 2023 kleiner is geworden.

Artikel 2 - Doel

De opgave waar Partijen in Den Haag Zuidwest voor staan vraagt om een integrale aanpak. Binnen het sociale domein onderscheiden Partijen hiervoor 3 pijlers: gericht op de samenleving, het individu en toeleiding naar werk. Zoals hierboven geschetst zijn de raakvlakken met de fysiek-ruimtelijke opgave en de aanpak van ondermijning nadrukkelijk aanwezig, en zullen deze thema's waar mogelijk en relevant als meekoppelkansen bij deze drie pijlers worden meegenomen in de Regio Deal Den Haag Zuidwest. Concreet noemen we de volgende drie pijlers:

1. Samenleving en participatie
2. Vitale inwoners
3. Activeren, leren en werken (inclusief wijk economie)

Ad 1. Samenleving en participatie

Het doel is om een krachtig maatschappelijk fundament in Den Haag Zuidwest te realiseren. Partijen zetten in op het vergroten van het welzijn en de weerbaarheid van de bewoners van Den Haag Zuidwest. Het doel is dat bewoners meer gaan meedoen in de samenleving en zich betrokken voelen bij hun portiek, straat en wijk (maatschappelijke participatie). Essentieel is dat bewoners van Den Haag Zuidwest meer eigenwaarde, zelfvertrouwen en veerkracht krijgen, dat ouders goede opvoeders zijn en bewoners goede burens zijn voor elkaar. Partijen willen hierbij ook aandacht hebben voor de relatieve oververtegenwoordiging van mensen met een GGZ-achtergrond in de wijk.

Ad 2. Vitale inwoners

Een vitale inwoner van Den Haag Zuidwest is een gezonde, zelfredzame inwoner die kansen krijgt, zijn of haar talenten kan ontwikkelen (op cultureel, sociaal, economisch en maatschappelijk niveau), die hulp durft te vragen en weet waar deze hulp op een laagdrempelige manier kan worden gehaald. Daarom is de doelstelling van deze pijler om de inwoners van Den Haag Zuidwest in elke levensfase te ondersteunen en te stimuleren in hun welzijn, ontwikkeling en gezondheid.

Ad 3. Activeren, leren en werken (inclusief wijk economie)

Niet iedereen in Den Haag Zuidwest kan direct aan de slag in een betaalde baan. Partijen zetten zich in om deze kwetsbare groep het gevoel te geven dat ze ertoe doen en dat ze leren hun talenten in te zetten. Het doel is om deze groep allereerst "mee te laten doen" en te activeren (in samenhang met pijler 1), ook bewoners die langdurig in de bijstand zitten, waaronder ook ex-gedetineerden. Daarnaast is het doel om degenen die de capaciteit hebben om door te groeien naar betaald werk met deze aanpak ook daadwerkelijk aan het werk te helpen.

Door het lokale MKB te ondersteunen zorgen Partijen ervoor dat werkgelegenheid wordt gestimuleerd voor bewoners in de buurt of in de wijk.

Artikel 3 – Beoogde resultaten

Voor de gehele Regio Deal Den Haag Zuidwest samen beogen Partijen met een integrale aanpak op de drie pijlers de volgende doelstellingen in Den Haag Zuidwest te realiseren:

- Sociale cohesie indicator⁴ stijgt tussen najaar 2019 en najaar 2023 met 0.5 punten.

⁴ In de IVM (Integrale veiligheidsmonitor) worden aan de respondenten vijf stellingen voorgelegd over de sociale aspecten van hun woonbuurt. De schaalscore 'sociale cohesie' is samengesteld op basis van de antwoorden van de respondenten op vier van de zes stellingen over de sociale aspecten van hun woonbuurt. Hoe hoger de score op deze schaal, hoe meer de inwoners tevreden zijn over deze aspecten.

Het gaat om de volgende stellingen:

- De mensen kennen elkaar in deze buurt nauwelijks.
- De mensen gaan in deze buurt op een prettige manier met elkaar om.
- Ik woon in een gezellige buurt, waar veel saamhorigheid is.

- Het percentage mensen dat zich onveilig voelt daalt tussen najaar 2019 en najaar 2023 met 10 procentpunten.
- Van najaar 2019 tot en met 2023 zijn 500 mensen geactiveerd (bron: Werkkoffensief +500, gemeente Den Haag).
- Van najaar 2019 tot en met 2023 zijn 500 mensen toegeleid naar werk (bron: Werkkoffensief +500, gemeente Den Haag).
- Het aantal huishoudens met problematische schulden⁵ neemt af.

Voor de nulmeting maken Partijen gebruik van CBS-statistieken⁶, waarbij het moment van de nulmeting zo goed mogelijk aansluit bij het startmoment van de Regio Deal Den Haag Zuidwest. De nulmeting, een eventuele tussenmeting en de eindmeting zal in samenwerking met het Urban Data Centrum van Den Haag plaatsvinden. De indicatoren over activering en toeleiding naar werk worden vanuit de interne registraties van de dienst SZW van de gemeente Den Haag vastgesteld en gemonitord.

Specifiek per pijler zetten Partijen in op het behalen van de volgende (kwalitatieve) resultaten:

1. Samenleving en participatie

- In elke wijk in Den Haag Zuidwest is een plek voor ontmoeting van waaruit bewoners hun talenten kunnen inzetten voor maatschappelijke activiteiten. Vanuit iedere ontmoetingsplek worden minimaal drie sociaal-maatschappelijke participatieprojecten of andere bij de Regio Deal Den Haag Zuidwest aangesloten projecten aangeboden, die aansluiten op de vraag van bewoners. Het is aantoonbaar dat hierdoor inwoners uit Den Haag Zuidwest worden geactiveerd. Tevens worden op minimaal één van deze locaties taken van betaalde coördinatie overgenomen door bewoners en vrijwilligers.
- In elke wijk in Den Haag Zuidwest is een gezamenlijke aanpak om ongewenst gedrag tegen te gaan en bewoners weerbaarder te maken (voorbeeld de aanpak vreedzame wijk). Deze aanpak leidt aantoonbaar tot verandering van gedrag en wordt aantoonbaar gedragen door de maatschappelijke partners in de wijk.

2. Vitale inwoners

- Partijen zetten zich in om een gezonde en vitale leefstijl te stimuleren bij een groot aantal gezinnen in Den Haag Zuidwest.
- In elke wijk in Den Haag Zuidwest is minimaal één sportaccommodatie (livinglab/beweeglab) waar alle bewoners welkom zijn en van de faciliteiten gebruik kunnen maken, als toeschouwer, vrijwilliger of sporter. Bewoners uit Den Haag Zuidwest gebruiken deze locaties en gaan aantoonbaar meer bewegen. Er is professionele begeleiding aanwezig met goede kennis van de sociale kaart van de wijk.
- Verhogen van het bereik van laaggeletterden voor opleidingstrajecten voor taalverhoging, taal onderhoud, rekenen en digitale vaardigheden.
- Realiseren van een grotere doorstroom uit opleidingstrajecten naar (beroeps)onderwijs en vrijwilligers(werk).

3. Activeren, leren en werken (inclusief wijk economie)

- Partijen zetten zich in om in elke wijk in Den Haag Zuidwest een bedrijfsverzamelgebouw te realiseren, waar startende ondernemers, sociale ondernemers of culturele ondernemers

- Ik voel me thuis bij de mensen die in deze buurt wonen.

Voor de schaalscore worden de antwoorden op de eerste (negatief geformuleerde) stelling (de mensen kennen elkaar in deze buurt nauwelijks) 'omgekeerd' gehercodeerd: (helemaal mee eens = 0; mee eens = 1; niet mee eens, niet mee oneens = 2; mee oneens = 3; helemaal mee oneens = 4; geen antwoord, weigert = missing). De antwoorden op de drie andere stellingen worden 'gewoon' gehercodeerd (helemaal mee eens = 4; mee eens = 3; niet mee eens, niet mee oneens = 2; mee oneens = 1; helemaal mee oneens = 0; geen antwoord, weigert = missing).

De schaalscore wordt weergegeven als een rapportcijfer tussen 0 en 10. Om dit te bereiken worden alle afzonderlijke waarden opgeteld en vermenigvuldigd met een factor. In dit geval is dat de factor 10/16.

⁵ Percentage huishoudens waar sprake is van meer dan 6 maanden achterstand op de betaling van de zorgpremie.

⁶ de Integrale Veiligheidsmonitor en de registratiegegevens van het Centraal Administratie Kantoor (CAK)).

een plek hebben (eventueel gecombineerd met een locatie bedoeld voor pijler 1) en waar mensen geactiveerd kunnen worden.

- Het realiseren van een Ambachtscentrum, waar bedrijven in de bouw- en (klimaat)installatiesector en werkzoekenden worden samengebracht, om zo de energietransitie te bevorderen en meer mensen aan het werk te krijgen.
- De realisatie van een juridische entiteit (bijvoorbeeld een coöperatie) waarin werk met maatschappelijke waarde ten gelde wordt gemaakt om zo betaald werk te creëren voor inwoners.
- Het aanstellen van een SROI-makelaar(-spunt).
- Het inzetten van een bedrijfscontactfunctionaris en ten minste één boegbeeld per wijk om de kracht van de ondernemers en startups te vergroten.

De projecten in de Regio Deal Den Haag Zuidwest staan niet los van elkaar. Er zijn verbindingen gelegd tussen de projecten waardoor bewoners uit Den Haag Zuidwest kunnen doorstromen en doorgroeien.

Artikel 4 – Inzet en aanpak

Partijen zetten per pijler in op de volgende aanpak:

1. Samenlevingsopbouw en maatschappelijke participatie

De aanpak kent drie samenhangende elementen (hieronder a tot en met c):

a) Fysieke locaties

Bij consultatie van bewoners is de duidelijke boodschap meegegeven dat er in Den Haag Zuidwest behoefte is aan plekken om elkaar te ontmoeten en deel te nemen aan activiteiten. Dit is ook een belangrijke conclusie uit het leefbaarheidsonderzoek Den Haag Zuidwest, waar 600 huishoudens 'achter de voordeur' zijn geïnterviewd. In Moerwijk is inmiddels het fundament gelegd waarop Partijen, met deze Regio Deal Den Haag Zuidwest nu kunnen voortbouwen. Gebaseerd op de goede ervaringen in Moerwijk gaan Partijen ook locaties voor ontmoeten in de andere wijken van Den Haag Zuidwest realiseren, waar mensen de eerste stap naar maatschappelijke participatie kunnen zetten. Afhankelijk van waar de persoon sociaal en maatschappelijk staat in zijn leven en de competenties, kan iemand doorstromen naar (schuld)hulpverlening, activiteiten, vrijwilligerswerk, opleiding of werk. Voor het realiseren van locaties voor ontmoeting bezien Partijen nadrukkelijk aansluiting bij maatschappelijke organisaties in de vier wijken zoals de buurtkamer, het Rode Kruis, Resto vanHarte, het Leger des Heils, kerken en moskeeën, en sportverenigingen.

b) Participatietrajecten

- Partijen zetten zich in om bewoners uit hun isolement te halen, eigenwaarde op te helpen bouwen en weer op (laagdrempelig) niveau maatschappelijk mee te doen. Vertrekpunt hiervoor zijn de participatieprojecten die samen met de bewoners op touw worden gezet, zodat deze aansluiten bij hun wensen en mogelijkheden. Door deelname aan de projecten doen zij waardevolle sociale contacten op. De plus van participatieprojecten binnen de Regio Deal Den Haag Zuidwest is de vergroting van de kans op een duurzaam resultaat voor het individu en de wijk als geheel doordat ze integraal worden opgezet met de projecten in Pijler 2 en 3. Daarnaast door het samen vormgeven van de projecten wordt het gevoel invloed te hebben op de buurt en daarmee het eigen leven versterkt.
- Om het aanbod aan participatieprojecten door en voor bewoners vindbaar en daarmee toegankelijk te maken, krijgen alle projecten en locaties een plek in een online platform, een papieren uitgave of een combinatie van beide. Dit bevordert de verbinding tussen de projecten en een goede communicatie met de bewoners. Partijen spannen zich in om dit te realiseren voor alle vier de wijken. Hiervoor zal ook verbinding worden gezocht met MAEX Den Haag.

c) Verbeteren van de sociale veiligheid.

Een evenwichtige samenleving waarin mensen in een portiek, straat of buurt elkaar kennen, al is het maar van gezicht, is ook de basis voor een veiligere samenleving. Criminaliteit of onaanvaardbaar gedrag, zoals vervuiling van de openbare ruimte zullen minder snel ontstaan, want waar mensen elkaar kennen, zijn mensen meer betrokken bij elkaar en hun leefomgeving. Dit is de basis voor een veiliger wijk, in de beleving van bewoners en in de praktijk. Hiervoor maken Partijen de volgende afspraken:

- Om de meldingsbereidheid te vergroten maken Partijen verbinding met het project BART! waarin de landelijke politie samen met de gemeente Den Haag een digitale tool ontwikkelt die het melden makkelijker maakt door gebruik te maken van bestaande "social media".
- Ondernijning is een belangrijk probleem in Den Haag Zuidwest (drugshandel, witwassen, mensenhandel, vastgoedfraude, etc.). Door ondernijnde criminaliteit kan er zich potentieel een malafide, parallelle economie ontwikkelen, die bonafide ondernemers bedreigt en sociaal kwetsbare groepen verleidt tot criminele hand- en spandiensten. Om dit tegen te gaan, maken Partijen gebruik van de wijk informatie over ondernijning en sluiten daarmee tevens aan bij de stedelijke aanpak tegen ondernijning zoals geformuleerd in het Integraal gemeentelijk veiligheidsplan 2019-2022. Deze aanpak sluit tevens aan bij de City Deals en kan naar verwachting meer slagkracht opleveren zodra de (tussen)resultaten van de City Deal Zicht op Ondernijning beschikbaar zijn. Integratie van deze en elementen van het gemeentelijk veiligheidsbeleid versterkt tevens de effectiviteit van de sociaal-economische maatregelen in de derde pijler van de Regio Deal.
- Partijen sluiten aan bij het project Resilient The Hague, een internationaal project van de Rockefeller Foundation, dat een platform biedt voor projecten die de weerbaarheid van de inwoners van Den Haag vergroten.
- Partijen verkennen de mogelijkheid om een "projectleider gebiedsgebonden aanpak" in te zetten om de hotspots van Den Haag Zuidwest in beeld te brengen, te analyseren welke illegale, ondernijnde activiteiten er plaatsvinden en in samenspraak met relevante (overheids)partners (handhavings)-interventies op te zetten. De beoogde projectleider zoekt mogelijkheden om bewoners te betrekken bij de analyse en een rol te geven in de aanpak. Partijen verkennen ook de mogelijkheid van een intensievere samenwerking van het ministerie van J&V en de gemeente Den Haag in Den Haag Zuidwest, die kan bijdragen aan een verbetering van de leefomgeving.

2. Vitale Inwoners

De aanpak kent drie samenhangende elementen (hieronder a tot en met c):

a) Gezonde leefstijl

- Partijen sluiten aan bij landelijk beproefde werkwijzen om de kennis en ervaringen van anderen te kunnen benutten, zoals de Gezinsketenaanpak die door JOGG wordt gefaciliteerd. Deze aanpak richt zich op basis van casemanagement eerst op het kanaliseren van multiproblematiek in het gezin en op termijn op het oppakken van de gezonde leefstijl. Het aanpakken van de multiproblematiek in de gezinssituatie is cruciaal in deze aanpak.
- Partijen zetten in op integrale samenwerking vanuit meerdere professionals rondom individu en gezin, waarbij er vooral rond scholen en wijkorganisaties kansen zijn voor het continueren van de netwerksamenwerking.
- Partijen zetten in op een goede verbinding van activiteiten op het gebied van sport en zorg op wijkniveau. In wijken met een slechte basis-situatie is fijnmazig verbinden op buurtniveau zelfs wenselijk om te zorgen dat mensen die nauwelijks de wijk uitkomen, ook kansen en mogelijkheden krijgen om zich te ontplooien op basis van een gezonde leefstijl.
- Partijen borgen een integrale aanpak, waarbij professionals 'oog en oor' hebben voor de problematiek, maar ook problemen en kansen kunnen oppakken in een aaneengeschakeld netwerk samenwerkende deskundigen. Vanuit sport en preventie kennen zij het lokale beweeg- en sportaanbod, ook in relatie tot sportcentra en

faciliteiten zoals groepswandelen via de Diabetes Challenge, waar lage kosten, gezelligheid en sociaal contact samen gaan.

b) Sport

- De komende jaren wordt ingezet op de vitaliteit van de bewoners vanuit de visie van het in Den Haag Zuidwest gevestigde Haags Sportkwartier: 'Sport en bewegen als motor voor een gezonde leefstijl, talentontwikkeling, nieuw toekomstperspectief, voor identiteit en trots'. Met livinglabs/beweeglabs als instrument worden toegankelijke voorzieningen en vitale werkomgevingen gecreëerd en gestimuleerd.
- In samenwerking met zorgaanbieders zetten Partijen in op preventie. Samen met het onderwijs, zorg, welzijn en de lokale ondernemers creëren Partijen innovatie, nieuw ondernemerschap en toekomstgericht onderwijs rondom Sport en Bewegen, gezondheid en Lifestyle.
- Door het beweegvriendelijker maken van de buitenruimte en hierdoor dus ook voorzien in het aanbieden van laagdrempelige vormen van sporten en bewegen, zetten Partijen in op duurzame sportinfrastructuur. Om er voor te zorgen dat het sporten leuk, veilig, eerlijk en zorgeloos kan plaatsvinden (positieve sportcultuur).
- Met de hierboven beschreven aanpak wordt aangesloten bij het Nationale Sportakkoord en het Haagse Sportakkoord. De inzet op inclusieve sport als instrument binnen een verantwoord en veilig sportklimaat is hierbij de belangrijkste gemene deler.

c) Taal en Onderwijs

- Vitaliteit is sterk gerelateerd aan het beheersen van basisvaardigheden (o.g.v. taal, rekenen en digitale vaardigheden). Laaggeletterden missen namelijk veelal de vaardigheden goed om te gaan met informatie over gezondheid, zorg, financiën etc. De gevolgen hiervan voor hun gezondheid en vitaliteit kunnen groot zijn. Binnen de Haagse taalketenaanpak werken taalaanbieders en welzijn, zowel op stedelijk als op wijkniveau, samen om het bereik van laaggeletterden te verhogen en perspectief te bieden aan deelnemers, door taal niet alleen als doel maar als middel in te zetten richting participatie, (vervolg)opleiding of werk. Dit beleid vloeit voort uit de Haagse Educatieve Agenda. Dit betekent dat gedifferentieerd taalaanbod in de wijken zal worden uitgebreid en dat aanbieders beter met elkaar gaan samenwerken en naar elkaar doorverwijzen, niet alleen naar andere taaltrajecten, maar ook naar vrijwilligerswerk of leerwerktrajecten.
- Partijen zetten – mede met behulp van de aanpak laaggeletterdheid - in op het activeren van volwassenen uit de wijk door middel van het bieden van een breed cursusaanbod, bijvoorbeeld o.g.v. techniek, horeca of ondernemen. Het cursusaanbod wordt aangevuld met cursussen basisvaardigheden (taal, rekenen, digitaal). Voorts wordt volwassen werkzoekenden de mogelijkheid geboden om zich te oriënteren op mogelijkheden voor een betaalde baan of een combinatie van leren en werken. Met de inzet van talentscouts, afkomstig van werkgevers, worden potentieel talent en werkgevers 'gematcht'. De verwachting is dat een deel van deze mensen training en scholing in de gekozen beroepsrichting nodig heeft om de baan goed uit te kunnen oefenen en te leren. Hiervoor zullen leer(werk)trajecten worden ingericht.

3. Activeren, leren en werken in de (wijk)economie

De aanpak kent de volgende samenhangende elementen (hieronder a tot en met f):

a) Trajecten die passen bij talenten

- Extra inzet op de aanbodkant van de arbeidsmarkt door een integrale aanpak van kwetsbare personen. Dit betreft een maatwerk aanpak, afhankelijk van de specifieke positie van personen en de afstand tot de arbeidsmarkt. De aanpak wordt bottom-up georganiseerd met initiatieven vanuit de wijk zelf. Kandidaten krijgen de mogelijkheid om in geborgenheid van eigen wijk en op eigen tempo actief te worden en werkfit te worden.

- Schuldenaanpak: extra inzet op ondersteuning bij persoonlijke financiën, taalvaardigheden en andere belemmeringen die het meedoen van mensen in de maatschappij in de weg staan. Doelstelling is om schuldsaneringstrajecten te voorkomen en in te zetten op preventie na signalen van (beginnende) problemen.
- Intensievere samenwerking tussen alle relevante betrokkenen (maatschappelijke organisaties, huisartsen en zorginstellingen, wijkorganisaties, vrijwilligers, gemeente/sociale dienst) gericht op een integrale aanpak voor het oplossen van problemen in de leefgebieden die bijdragen aan talentontwikkeling, werknemersvaardigheden en zelfvertrouwen. Te denken valt aan het Expertisecentrum Zuidwest dat als Centraal Aanmeldpunt fungeert. Bij de versterking van het aanbod (werkfit maken) wordt een koppeling gelegd met Perspectief op Werk en de - nog in ontwikkeling zijnde - experimenten in het kader van het programma 'Verdere Integratie op de Arbeidsmarkt' van SZW waarin het verbeteren van de arbeidsmarktpositie van niet-westerse migranten centraal staat.

b) Trajecten die passen bij succesvolle sectoren:

- Functiecreatie
Extra inzet op vraagkant van de arbeidsmarkt, door onder andere via functiecreatie extra vacatures geschikt te maken in kansrijke sectoren. Het accent hierbij ligt op de sectoren bouw & techniek, hospitality, logistiek en zorg. Voor de woningbouw- & technieksector richten Partijen zich op de kansen uit de Energietransitie. Hierbij wordt verbinding gelegd met de proeftuin "Aardgasvrije wijken" (Bouwlust/Vrederust) en dan met name hoe de trajecten elkaar kunnen ondersteunen en versterken.
- Ambachtscentra
Binnen deze sectoren worden leer-werktrajecten opgezet in ambachtscentra, waar ook taal- en rekentrajecten een onderdeel van kunnen zijn. Daarbij wordt de samenwerking gezocht met onderwijsinstellingen en ondernemers. Voor de bedrijven in de woningbouw- & technieksector richten Partijen zich daarbij op de energietransitie en de RES (Regionale Energiestrategie) en wordt het ambachtscentrum derhalve 'De Energie Academie'. Partijen creëren een betere aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt via een doorlopende leerlijn, door het inzetten van praktijkleren met praktijkverklaringen. Daarnaast wordt aangesloten op Perspectief op Werk (SZW) en op stimuleren van het MKB om Leven Lang Ontwikkelen in te zetten. Daarbij is het winnende project van MKB Idee een concreet voorbeeld. Met het vormgeven van deze technische vakschool sluiten Partijen aan op het Techniepact⁷. Partijen verkennen de mogelijkheid om eenzelfde idee op het gebied van zorg eveneens in gang te zetten.

c) Sociale Coöperatie

- Extra inzet op de koppeling van de vraagkant van de arbeidsmarkt aan de mensen met grote afstand tot de arbeidsmarkt, door een parallelle arbeidsmarkt te stimuleren via het concept van de Sociale Coöperatie. Hierbij werken overheid, bedrijfsleven en inwoners samen aan businessmodellen met maatschappelijke waarde waarin de werkzoekenden uit Zuidwest betaalde banen vinden. Inwoners, (sociale) ondernemers en gemeente werken in een coöperatie samen om maatschappelijke vragen (bijvoorbeeld eenzaamheid, behoefte aan goede maaltijden, veiligheid) te koppelen aan maatschappelijke inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt –al dan niet met uitkering- en ze via Open Hiring in dienst te nemen: een markt voor producten en diensten die nu niet geleverd kunnen worden. Op deze manier kan werken aan de aanpak van maatschappelijke problemen worden gekoppeld aan werk dat nu niet binnen reguliere bedrijven wordt uitgevoerd, maar dat wel kan leiden tot werk binnen startende bedrijven.

d) Stimuleren wijk economie

- Ondernemerschap vormt een belangrijke motor voor economische groei en draagt sterk bij aan de brede welvaart in de wijken. Meer kansen voor ondernemers en meer

⁷ Door een structurele aanpak zorgdragen voor een goed opgeleide beroepsbevolking met voldoende slimme en vakbekwame technici voor de banen van nu én van morgen.

kansen op werk voor inwoners geven een fundament voor welvaart, welzijn en sociale stijging van wijkbewoners. Kortom: in Den Haag Zuidwest moet de lokale economie veel meer betekenis krijgen.

- Een sterk MKB bevordert de sociale cohesie, trekt nieuwe MKB-bedrijven aan en creëert stageplekken, leer/werktrajecten en banen. Daarom vindt extra inzet op de wijkeconomie plaats middels programma's die het ondernemersklimaat bevorderen en door het herbestemmen van leegstaand vastgoed tot bedrijfsverzamelgebouwen voor (sociaal) ondernemers. Partijen zetten een bedrijfscontactfunctionaris in en er komt ten minste één 'local hero' per wijk (een ondernemer die het goede voorbeeld geeft).
- We sluiten aan bij andere gemeentelijke beleidsprogramma's, zoals de Ondernemersschool, de bedrijfscontactfunctionaris, De Haagse Zaak, de Matchmaker en de Masterclass Ontluikend Ondernemerschap, alsook bij de agenda's en programma's van de gemeente (Ondernemersagenda) en van het ministerie van EZK (MKB actieplan en de Nederlandse Digitaliseringsstrategie) en bij de door Platform31 verzamelde best practices. Hiermee wordt het MKB met concrete acties ondersteund bij grote uitdagingen zoals personeel, financiering en digitalisering. De bedrijfscontactfunctionaris brengt in beeld wat de behoefte van ondernemers zijn en welke knelpunten zij bij het ondernemen ervaren.
- In Den Haag Zuidwest bestaat een urgent en structureel tekort aan bedrijfsruimte. Daarom herbestemt de Regio en maakt de Regio bestaand vastgoed (bijvoorbeeld oude scholen, voormalig kinderdagverblijven of slecht functionerende winkelplinten) geschikt ten behoeve van werkruimte/bedrijfsverzamelgebouwen. Zo is het streven om rond de 5000 m² aan bedrijfsruimte en één bedrijfsverzamelgebouw te realiseren.
- Daarnaast werken Partijen ook actief samen met slimme bedrijven, zoals startups, om betaalbare oplossingen te bedenken voor bijvoorbeeld de verduurzaming van de bestaande woningvoorraad. Hierbij werken Partijen nauw samen met InnovationQuarter en The Hague Business Agency en het gemeentelijke startup-in-residence programma.

e) Aansluiting regio

Partijen spannen zich om vanuit regionale belangen op het vlak van de arbeidsmarkt verbinding te zoeken met de Provincie Zuid-Holland en regiogemeenten en aan te sluiten bij de regionale arbeidsmarktinfrastructuur, met de focus op 2 aspecten:

- Human Capital Agenda Energietransitie
Opleidingen in het ambachtscentrum "De Energieacademie" worden gekoppeld aan de wijkaanpak, waarin grote vastgoedeigenaren en belanghebbenden, zoals Vestia, in mee worden genomen. Zowel omdat er 'verbouwmateriaal' nodig is voor de studenten, maar mogelijk juist ook omdat de groep van potentieel (om) te scholen kandidaten, juist ook deels huurders van de corporaties zijn. Partijen streven naar een gezamenlijke aanpak met provincie Zuid Holland, Economic Board Zuid-Holland en KPE van ROC Mondriaan.
- Verbindingen met het Westland
Partijen verkennen de mogelijkheid voor samenwerking met de Provincie Zuid-Holland en het Westland op het gebied van arbeidsmogelijkheden voor kandidaten uit Den Haag Zuidwest.

f) Relevant voor de uitwerking van deze pijler zijn verder de volgende ontwikkelingen:

- Benutten van de mogelijkheden voor kansen op werk voor bewoners in Den Haag Zuidwest via regionale Sectordeals in de kansrijke sectoren met werkgevers, branche- en werkgeversorganisaties, SBB, UWV, onderwijsinstellingen en overheden.
- Om de aanpak duurzaam te maken wordt ingezet op een innovatieve Social Return on Investment (SROI) aanpak met een SROI-makelaar, waarbij de SROI inzet gekoppeld wordt aan de maatschappelijke opgaven in Den Haag Zuidwest.
- De aanpak wordt ondersteund via synergie met een aantal rijksbrede initiatieven die direct of indirect kunnen bijdragen aan het realiseren van de ambitie op het gebied van werk. Deze initiatieven richten zich niet exclusief op Den Haag Zuidwest, maar Partijen spannen zich in om een verbinding te maken met Den Haag Zuidwest waarbij het afwegingskader van Den Haag Zuidwest in acht wordt genomen. Initiatieven zijn het MKB actieplan, het MKB Idee, de Nederlandse digitaliseringsstrategie, Techniepact en de landelijke aanpak van ondermijning.

De aanpak van deze pijler wordt ondersteund door een strategische alliantie met het Rijk om waar mogelijk te verkennen of knelpunten in wet- en regelgeving opgelost kunnen worden en experimenteerruimtes kunnen worden gecreëerd.

2. Financiële bijdragen Regio Deal Den Haag Zuidwest

Artikel 5 – Gezamenlijke financiële bijdragen voor de Regio Deal Den Haag Zuidwest

1. Het realiseren van de in artikel 2 genoemde doelen, vraagt volgens Partijen een gezamenlijke inzet van financiële middelen die evenwichtig verdeeld is over de Pijlers, zoals benoemd in artikel 2.
2. Partijen spreken af de volgende bijdragen te doen voor de aanpak van de opgave van Den Haag Zuidwest en de in artikel 2 genoemde doelen van de Regio Deal Den Haag Zuidwest:
  - a. LNV reserveert € 7,5 miljoen inclusief eventueel verschuldigde BTW vanuit de Regio Envelop als Rijksbijdrage voor de aanpak van de regionale opgave van Den Haag Zuidwest om de in artikel 2 genoemde doelen van de Regio Deal Den Haag Zuidwest te doen realiseren;
  - b. de Regio spant zich in een bijdrage van € 7,5 miljoen te leveren.
3. Partijen hebben de intentie de bijdrage uit de Regio Envelop en de bijdrage van de Regio zoals genoemd in het tweede lid, in te zetten voor het initiëren en/of realiseren van initiatieven en projecten in het kader van de Pijlers die voortvloeien uit de afspraken in de Regio Deal Den Haag Zuidwest om bij te kunnen dragen aan de ambitie en de doelen van de Regio Deal Den Haag Zuidwest, zoals verwoord in artikel 1 en 2.
4. De in het eerste lid genoemde verdeling van de gezamenlijke financiële middelen geldt als een richtlijn voor de inzet van Partijen van hun bijdragen, zoals genoemd in het tweede lid.
5. LNV stelt de in het tweede lid onder a, genoemde Rijksbijdrage in afstemming met BZK en de Minister van Financiën beschikbaar via een decentralisatie-uitkering. De Financiële-verhoudingswet schrijft voor dat daarbij sprake is van beleids- en bestedingsvrijheid. De decentralisatie-uitkering wordt beschikbaar gesteld aan de gemeente Den Haag die aldus zelf de inzet bepaalt van de verkregen middelen.
6. De in het vijfde lid bedoelde decentralisatie-uitkering komt beschikbaar volgens een aantal termijnen in de jaren 2019 tot en met 2021, waarbij de eerste termijn in 2019 € 3,6 miljoen bedraagt. De daaropvolgende termijnen worden op nader te bepalen momenten in de jaren 2020 en/of 2021 uitgekeerd. Hierover worden in het artikel 6 bedoelde overleg afspraken gemaakt.
7. Partijen zijn zich ervan bewust dat gedurende de looptijd van de Regio Deal Den Haag Zuidwest, omstandigheden en/of prioriteiten kunnen wijzigen voor de aanpak van de regionale opgave van Den Haag Zuidwest. Jaarlijks wordt gezamenlijk door de Partijen bezien of er wijziging van de verdeling van de gezamenlijke indicatieve inzet wenselijk is en zij leggen eventuele nadere afspraken hierover vast.

3. Governance uitvoering Regio Deal Den Haag Zuidwest

Artikel 6 – Governance

1. Periodiek treden Partijen in overleg over de onderlinge samenwerking in het kader van de Regio Deal Den Haag Zuidwest en met andere samenwerkingspartners. Dit overleg zorgt voor het gezamenlijk uitwerken van de afspraken uit deze Regio Deal Den Haag Zuidwest en voor het bewaken van de voortgang, inclusief de in artikel 7 bedoelde monitoring.
2. Het in lid 1 bedoelde overleg bestaat uit de volgende vertegenwoordigers:
  - a. vanuit de ministeries van het Rijk:
    - Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit;
    - Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties;
    - Sociale Zaken en Werkgelegenheid;
    - Justitie en Veiligheid;
    - Onderwijs, Cultuur en Wetenschap;
    - Economische Zaken en Klimaat.
  - b. vanuit de Regio:
    - gemeente Den Haag.
3. Het in het eerste lid bedoelde overleg heeft geen (beslissings)bevoegdheden, maar zorgt voor afstemming tussen Partijen. Hierbij kunnen ook programmatische en financiële ontwikkelingen besproken worden en indien gewenst adviseert het overleg hierover aan de Partijen.

4. Het overleg bedoeld in het eerste lid voorziet in zijn eigen werkwijze. Voor de uitvoering van de Regio Deal Den Haag Zuidwest maakt het overleg hiertoe nadere werkafspraken en legt deze vast. LNV voert het secretariaat van het overleg in samenwerking met de Regio. Er is een wisselend voorzitterschap van dit overleg tussen Rijk en Regio.
5. In het overleg bedoeld in het eerste lid wordt eveneens gesproken over de aansluiting en doorwerking van de ambitie en opbrengsten van de Regio Deal Den Haag Zuidwest op andere relevante beleidsterreinen.
6. De Regio is voornemens om in het kader van de Regio Deal Den Haag Zuidwest een partnerraad in te richten met een evenwichtige vertegenwoordiging van externe partners.

4. Monitoring, evaluatie en communicatie Regio Deal Den Haag Zuidwest

Artikel 7 – Monitoring

1. Partijen delen in het in artikel 6 beoogde overleg gegevens en documenten over de uitvoering van de Regio Deal Den Haag Zuidwest en informeren elkaar in dat overleg in elk geval over de haalbaarheid van voorgenomen initiatieven en projecten in het kader van de Regio Deal Den Haag Zuidwest en de voortgang van lopende initiatieven en projecten in het kader van de Regio Deal Den Haag Zuidwest.
2. Monitoring van de uitvoering van de Regio Deal Den Haag Zuidwest als geheel aan de hand van de informatie-uitwisseling als bedoeld in het eerste lid vindt door Partijen plaats op drie niveaus:
  - a. op het niveau van de inhoudelijke realisatie van concrete initiatieven en projecten en uitputting van de beschikbare gezamenlijke financiële bijdragen;
  - b. op het niveau van de in artikel 3 afgesproken beoogde resultaten en indicatoren.
  - c. op het niveau van de in artikel 5, eerste lid opgenomen verdeling van de gezamenlijke inzet van financiële middelen.
3. De uitkomsten van de monitoring hebben als doel inzicht te bieden in het verloop en de resultaten van de Regio Deal Den Haag Zuidwest alsmede de Regio Envelop in zijn geheel. De monitoring heeft niet ten doel eenzijdig vanuit het Rijk (financiële) consequenties te kunnen verbinden aan de uitkomsten.
4. Partijen zijn voornemens om op basis van deze monitoring, onder leiding van de Regio, éénmaal per jaar een voortgangsrapportage op te stellen over het voorafgaande jaar. Hierin wordt melding gemaakt van:
  - a. de programmatische aanpak van de in artikel 2 genoemde pijlers;
  - b. de voortgang van het doelbereik in relatie tot de in artikel 3 afgesproken beoogde resultaten;
  - c. de financiële realisatie van de uitvoering van de Regio Deal Den Haag Zuidwest op het niveau van de in artikel 2 genoemde Pijlers. Indien een voortgangsrapportage (in concept) wordt opgesteld is het voornemen dit te bespreken in het in artikel 6 bedoelde overleg.
5. De Regio kan met de jaarlijkse voortgangsrapportage de gemeenteraad informeren. LNV gebruikt die rapportage als input voor de jaarlijkse voortgangsrapportage van alle Regio Deals voor de Tweede Kamer.
6. Partijen zijn voornemens om vanaf 2019 op vaste momenten met elkaar in overleg te treden op basis van de monitoring en jaarlijkse voortgangsrapportages.
7. Partijen spreken af dat de Regio de uitvoering en werking van de Regio Deal Den Haag Zuidwest evalueert en daartoe een eindevaluatie opmaakt conform de in het tweede lid onder a tot en met c genoemde onderdelen.
8. Partijen zijn voornemens aan het einde van de looptijd [medio 2023] met elkaar het partnerschap en de samenwerking binnen de Regio Deal Den Haag Zuidwest te evalueren. Ten behoeve van de eindevaluatie is de Regio voornemens in 2019 een nulmeting uit te voeren op de indicatoren zoals beschreven in artikel 3.
9. Ten behoeve van de evaluatie van de Regio Portefeuille voert het Planbureau voor de Leefomgeving een lerende evaluatie uit. De Regio kan hier desgewenst in participeren.
10. Ten behoeve van de monitoring van de arrangementen voor besluitvorming, afstemming, samenwerking, en meer in het algemeen sturing, die nodig zijn voor het uitvoeren van de Regio Deals op regionaal en op Rijksniveau, hebben de ministeries van BZK en LNV een Monitoringstraject Governance opgezet. De Regio kan hier desgewenst in participeren.

Artikel 8 – Communicatie

1. Partijen communiceren eensluidend over de Regio Deal Den Haag Zuidwest. Hiertoe wordt gewerkt met een kernboodschap. De kernboodschap is:
De opgave in Den Haag Zuidwest is grootschalig, meervoudig, langdurig en zeer urgent. De Regio Deal heeft de opgave om de wijken Bouwlust, Vrederust, Morgenstond en Moerwijk leefbaarder en veiliger te maken, de bewoners vitaler te maken en meer mee te laten doen en zo mogelijk verder op te leiden naar werk. Hiervoor is een integrale aanpak ontwikkeld die langs drie pijlers deze ambitie wil waarmaken. De eerste pijler 'samenleving en participatie' bevat maatregelen die beogen dat mensen gaan meedoen en zich betrokken gaan voelen bij straat, buurt en wijk. De tweede pijler 'vitale inwoners' wil dat mensen meer gaan bewegen en gezonder gaan leven om gezondheid en welzijn te verbeteren. De derde pijler 'activeren, leren en werken inclusief wijk economie' wil dat mensen hun beschikbare talenten gaan inzetten liefst in een betaalde baan. Voor Den Haag Zuidwest moet dit de ommekeer ondersteunen naar een meer aantrekkelijk, zelfredzaam en duurzaam woon-, werk- en leefmilieu. In deze Regio Deal Den Haag Zuidwest beschouwen Partijen de sociaal-economische opgave als het speerpunt. Door deze slim te verbinden met de ruimtelijk/fysieke opgave van Den Haag als geheel kan de komende periode een vliegwiel in werking worden gezet waardoor het perspectief van de bewoners op participatie, werk, sociale verbondenheid en veiligheid wordt verbeterd.
2. De communicatie over de Regio Deal Den Haag Zuidwest verloopt via de bestaande kanalen van de Regio. Het Rijk draagt de kernboodschap ook uit via haar eigen kanalen.

5. Slotbepalingen

Artikel 9 – Uitvoering in overeenstemming met Unierecht

De afspraken van deze Regio Deal Den Haag Zuidwest worden in overeenstemming met het recht van de Europese Unie uitgevoerd in het bijzonder voor zover de afspraken vallen onder de werking van de Europese regels met betrekking tot aanbesteding, mededinging, staatssteun en technische normen en voorschriften.

Artikel 10 - Wijzigingen

1. Elke Partij kan schriftelijk verzoeken deze Regio Deal Den Haag Zuidwest te wijzigen. De wijziging behoeft de instemming van alle Partijen.
2. Partijen treden in overleg binnen vier weken nadat een Partij het verzoek heeft kenbaar gemaakt aan LNV. LNV informeert de overige Partijen over de voorgestelde wijziging en vraagt hen om instemming.
3. Nadat alle Partijen aan LNV kenbaar hebben gemaakt in te stemmen met het verzoek tot wijziging wordt de wijziging en de verklaringen tot instemming als bijlage aan deze Regio Deal Den Haag Zuidwest gehecht.

Artikel 11 - Toetreding nieuwe partijen

1. In overeenstemming met alle Partijen kunnen anderen tijdens de looptijd van de Regio Deal Den Haag Zuidwest als nieuwe partijen toetreden tot deze deal.
2. Het schriftelijke verzoek tot toetreding met daarbij de concrete bijdrage aan de Regio Deal Den Haag Zuidwest wordt gericht aan LNV. LNV informeert Partijen en vraagt hen om instemming.
3. Zodra alle Partijen aan LNV kenbaar hebben gemaakt in te stemmen met het verzoek tot toetreding, ontvangt de toetredende partij de status van Partij van de Regio Deal Den Haag Zuidwest en gelden voor die Partij de voor haar uit deze Regio Deal Den Haag Zuidwest voortvloeiende rechten en verplichtingen.
4. Het verzoek tot toetreding en de verklaringen tot instemming worden als bijlage aan de Regio Deal Den Haag Zuidwest gehecht.

Artikel 12 - Nakoming

Partijen komen overeen dat de nakoming van de afspraken van de Regio Deal Den Haag Zuidwest niet in rechte afdwingbaar is.

Artikel 13 - Citeertitel

Deze Regio Deal Den Haag Zuidwest kan worden aangehaald als Regio Deal Den Haag Zuidwest.

Artikel 14 - Inwerkingtreding

Deze Regio Deal Den Haag Zuidwest treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening door alle Partijen en eindigt op 31 juli 2023.

Artikel 15 - Openbaarmaking

1. Deze Regio Deal Den Haag Zuidwest wordt samen met andere afgesloten Regio Deals openbaar gemaakt, onder andere in de Staatscourant, waardoor anderen kennis kunnen nemen van de gesloten Regio Deals.
2. Het Rijk rapporteert over de Regio Portefeuille, alsmede de hieruit voortvloeiende Regio Deals naar de Tweede Kamer van de Staten-Generaal.

Aldus overeengekomen en in tweevoud ondertekend,

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, mevrouw Carola Schouten

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, mevrouw drs. K.H. Ollongren

De Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, mevrouw T. van Ark

De Minister van Justitie en Veiligheid, de heer dr. mr. F.B.J. Grapperhaus

De Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat, mevrouw mr. drs. M.C.G. Keijzer

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, mevrouw mr. drs. I.K. van Engelshoven

De Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media, de heer drs. A. Slob

De Wethouder van Economie, Sport, Buitenruimte, de heer Richard de Mos